

Sosiaalisesti oikeudenmukainen ilmastopolitiikka

Jaakko Kiander

28.10.2008

Selvityksen rakenne

- Ilmastopolitiikan tavoitteet
- Kuinka paljon kotitalouksien energiankulutusta pitää rajoittaa?
- Energian hinnan nousun tulonjakovaikutukset
- Keskipitkän ajan toimenpiteet
- Pitkän aikavälin ilmastopolitiikka

Ilmastopolitiikan tavoitteet

- Keskipitkä aikaväli vuoteen 2020
 - CO₂-päästöjen vähennys 20 % (tai 30 %)
- Pitkä aikaväli vuoteen 2050
 - CO₂-päästöjen vähennys 60 %
 - IPCC: tavoitteen tulisi olla 60-85 %

Kuinka paljon kotitalouksien energiankulutusta pitää rajoittaa?

- Teoriassa olisi mahdollista hoitaa 20 %:n päästöjen vähennys vuoteen 2020 lähes kokonaan lisäämällä nopeasti päästötöntä energiantuotantoa ... Tätä tavoitetta ei kuitenkaan välttämättä saavuteta
- Julkilausuttu tavoite: päästökauppasektorin ulkopuolisten toimijoiden tulisi vähentää päästöjä 16 % vuoteen 2020
- Jos vuosien 2010-2020 talouskasvu on toivotulla tasolla, energian kulutus ja päästöt pyrkivät kuitenkin kasvamaan
- Energian kulutuksen ja erityisesti fossiilisten polttoaineiden kulutusta joudutaan tällöin rajoittamaan
 - Kiristämällä energiaverotusta (polttoaineet ja sähkö)
 - Edistämällä energiansäästöinvestointeja
 - Ongelma: energian kulutuksen hintajoustot ovat (lyhyellä aikavälillä) pieniä, joten hinnan on noustava paljon
 - Jos verojen nousu kompensoidaan kierrättämällä verotuloja, tarvitaan suurempi nousu

Energian hinnan nousun tulovaikutukset

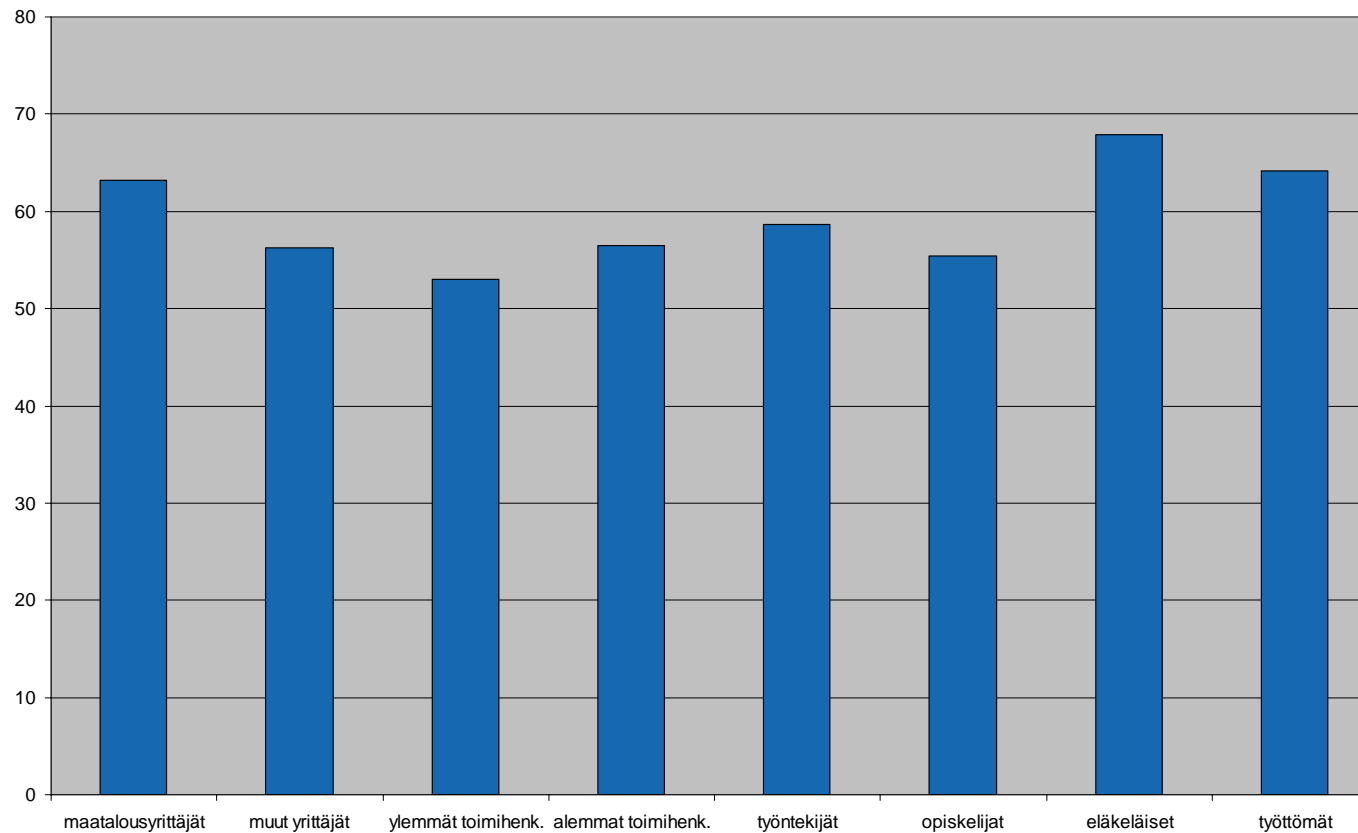
- Kotitaloudet käyttävät jo nyt noin 8 prosenttia kulutusmenoistaan suoriin energiakuluihin (hintoihin sisältyvien verojen vuoksi!)
- Asuminen ja liikenne yhteensä 43 % kulutusmenoista
- Jos energian hinta nousisi esim. 50 %, kotitalouksien reaalitytulot supistuisivat 4 % (ilman välillisiä vaikutuksia)
- Koska energiaa käytetään panoksena myös muissa tuotteissa, on seurauksena muiden tuotteiden kuten ruoan hintojen nousu
- *Johtopäätös 1: energian hinnan nousun välitön vaikutus on elintason lasku, koska sopeutuminen korkeampaan hintaan vaatii investointeja ja vie aikaa*

Energian hinnan nousun tulonjakovaikutukset

- Energia on luonteeltaan välttämättömyyshyödyke samoin kuin ruoka
- Energia- ja ruokamenojen kulutusosuus ja varsinkin tulo-osuus on suurempi pienituloisilla kuin suurituloisilla
- Mitkä ryhmät kohtaisivat ongelmia?
 - Eläkeläiset, työttömät, yksinhuoltajat, työntekijät, monilapsiset perheet, pienituloiset omakotiasujat ja työmatka-autoilijat
- *Johtopäätös 2: energiaverojen nosto vaikuttaa regressiivisesti ja se pitäisi kompensoida pienituloisille joko tulonsiirtojen avulla tai alentamalla muita välillisiä veroja, jos tulonjako halutaan pitää ennallaan*
- Huom! Eläkeläiset saavat osittaisen (mutta ei kaikilta osin riittävän) kompensaaation indeksikorjausten kautta, muille ryhmille ei ole vastaavaa automatiikkaa – kompensatiot voidaan kuitenkin rahoittaa energiaverojen tuotoilla

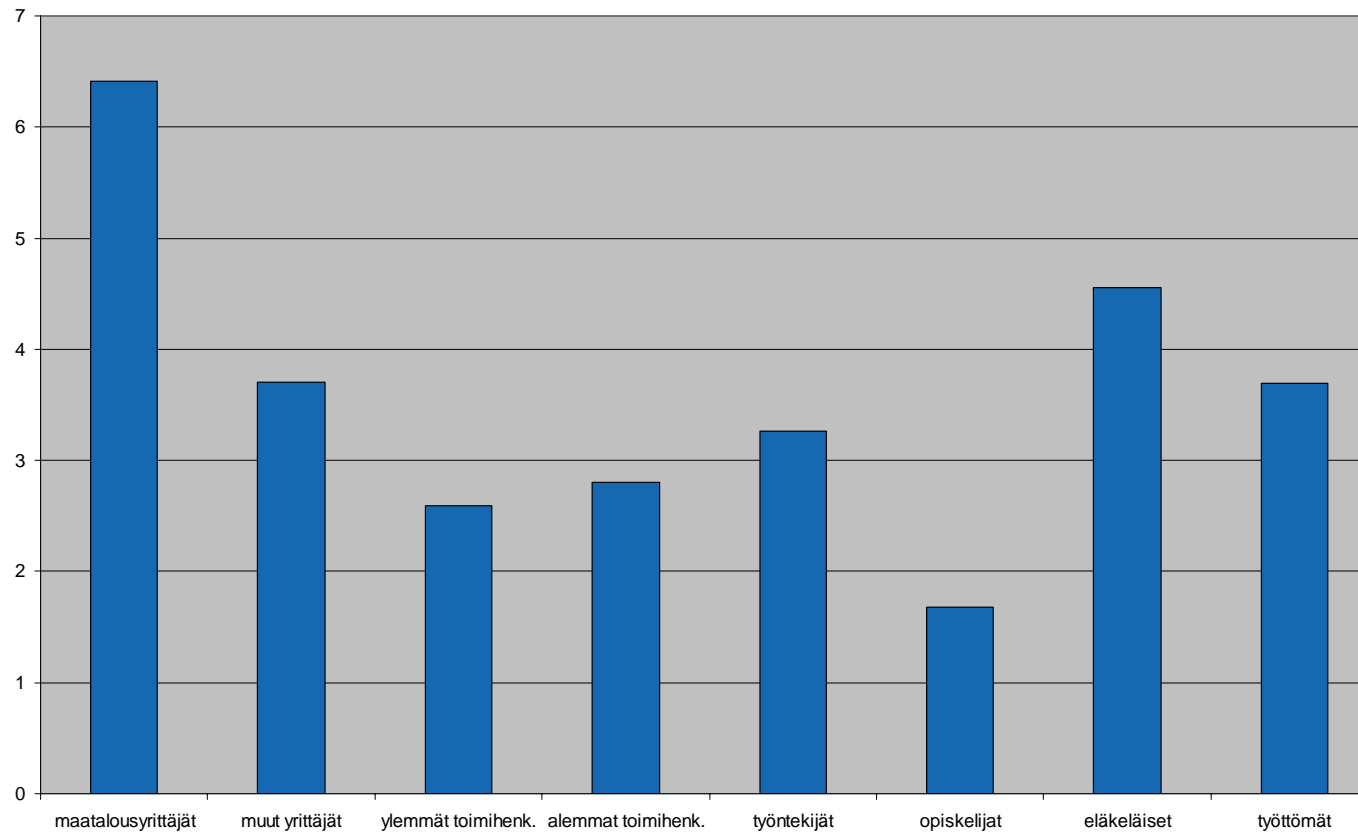
Välttämättömyysmenojen kulutusosuudet vaihtelevat eri ryhmien välillä tulotason mukaan

Ruoka-, asumis- ja liikennemenojen yhteenlaskettu osuus kulutuksesta

Lämmityskuluissa suuri vaihtelu eri ryhmien välillä

Asumisen energiakulujen osuus kulutusmenoista

Keskipitkän ajan toimenpiteet

- Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta vuoden 2020 päästötavoitteet pitäisi saavuttaa niin, että
 - kotitalouksien energiaverojen nousu voitaisiin minimoida
 - talouden kasvulle ja työllisyydelle ei aiheutuisi haittaa
- Tämä edellyttää, että tavoite saavutettaisiin
 - lisäämällä päästötöntä energiantuotantoa (ydinvoima, tuuli, jätteiden poltto, bioenergia, vesivoima)
 - suosimalla vähäpäästöisiä autoja liikenteen verotuksessa
 - edistämällä raideliikennettä (liikenneyhteydet + lippujen hinnat)
 - tukemalla energiansäästöinvestointeja ja kiristämällä energiatehokkuusstandardeja – ei kuitenkaan investointipakkoa
 - Huom! Pääomakanta (asunnot, autot, tehtaot) ei kuitenkaan ehdi uusiutua nykyistä energiatehokkaammaksi vielä vuoteen 2020 mennessä

Pitkän aikavälin ilmastopolitiikka

- Pitkällä aikavälillä ratkaisuna on energiatehokkaan ja vähäpäästöisen teknologian käyttöönotto kaikilla aloilla; jos muutos toteutetaan hallitusti ja asteittain, tulonjakovaikutukset ovat luultavasti myönteisiä
- Tämä vie aikaa, koska pääomakanta (erit. asunnot) uusiutuu hitaasti
- Muutoksen suuntaa voidaan ohjata eri tavoin:
 - Energiapolitiikka: vain päästöttömiä ja uusiutuvia tuotantotapoja käyttöön, sähkön ja lämmön yhteistuotantoa lisättävä ... (ja ehkä myös sähkön käyttöä)
 - Yhdyskuntarakenne ja liikenne: uudet asunnot ja uudet asuinalueet on rakennettava ja suunniteltava energiatehokkaasti ja raideliikenteen mahdollisuuksia hyödyntäen; lentoliikennettä vähennettävä
 - Autoliikenne: käytössä voi olla päästötöntä teknologiaa vuoteen 2050 mennessä (sähkö tai vety), muutosta voidaan edistää
 - Normiohjaus ja vero-ohjaus: mieluummin kannusteita kuin sanktioita; energiaverojen nousu ei saisi johtaa energiamenojen kulutusosuuden nousuun (ts. verot nousisivat samaa tahtia tehokkuuden kanssa)